

Ostavština Janka Draškovića u fondu obitelji Drašković u Hrvatskom državnom arhivu

Uvod

Janko Drašković jedna je od stožernih osoba hrvatskog političkog i javnog života prve polovice 19. stoljeća. O njemu postoje brojne biografije, veće i manje po svojem opsegu i podrobnosti podataka o njegovu životu.¹ Glavni je njihov izvor u većoj mjeri bilo gradivo nastalo Draškovićevim javnim radom i djelovanjem, koje se čuva u fondovima sudstva i uprave (primjerice HR-HDA-1. Sabor Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije; HR-HDA-387. Banski stol), a u manjoj mjeri gradivo iz arhiva obitelji Drašković (fond HDA-711. Obitelj Drašković). No, svakako je njegova ostavština iz obiteljskog fonda najvredniji izvor podataka o njegovu životu.²

Životopis Janka Draškovića

Janko Drašković rođen je u Zagrebu 20. listopada 1770. godine. Njegov se otac, pukovnik Ivan VIII. Drašković, nakon vrlo rane smrti svoje supruge Eleonore Felicite (rođ. Malatinski) potpuno posvetio odgoju njega i njegova mlađeg brata Jurja V. Temelj je svojega obrazovanja Janko zadobio privatnim poukama na obiteljskim imanjima Brezovica, Rečica kraj Karlovca i drugima te u mjestima u kojima je njegov otac kao časnik službovao u austrijskoj vojsci. Pravo i filozofiju studirao je u Beču. Služio se u govoru i pismu hrvatskim, latinskim, njemačkim, francuskim, talijanskim, mađarskim i rumunjskim, a poznao je i sve slavenske jezike. Zbog svoje je široke naobrazbe slovio krajem 18. i početkom 19. stoljeća za najobrazovaniju osobu u Hrvatskoj.

Vojnu službu započeo je 1787. kao zastavnik u 37. ugarskoj pješačkoj pukovniji (J. De Vinsa) sa sjedištem u Nagy Váradu (Oradea u Rumunjskoj). Također je služio u Galiciji, a 1789. sudjelovao je u opsadi Beograda pod G. E. Laudonom. Potkraj 1792. kao natporučnik napušta vojsku nakon duljeg boravka na dopustu zbog loma noge. Razdoblje njegova boravka u vojsci obilježila je i smrt oca Ivana 1787. pa je brigu o

¹ Kukuljević, I. *Poviest porodice Draškovića Trakošćanskih : sa slikama grofa Janka i Jurja kardinala Draškovića*. Zagreb : Naklada Matice hrvatske, 1887; Smičiklas, T. Janko Drašković, osnivač i prvi predsjednik Matice ilirske od god. 1842. do 1850., u: *Matica hrvatska, od godine 1842. do godine 1892. : Spomen knjiga*. Zagreb: Matica hrvatska, 1892; Fancev, Franjo: Janko grof Drašković, prije 1832. godine. *Ljetopis JAZU* (Zagreb). 50 (1938). Vidi i: Švab, M. Drašković, Janko. *Hrvatski biografski leksikon*. URL: <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=5365> (10.09.2016.) i tamo navedenu literaturu.

² Cjeloviti pregled izvora o Janku Draškoviću u gradivu Hrvatskog državnog arhiva vidi: Dobrica, L. Izvori za proučavanje Janka Draškovića u Hrvatskom državnom arhivu. *Kolo* (Zagreb). 17(2007), 3, 177–188.

njemu preuzeo njegov stric Franjo, koji ga je savjetovao ne samo o ponašanju u vojnoj službi, nego je i podmirivao njegove dugove. Za protunapoleonskih ratova Janko je u dobrovoljačkim jedinicama 1802. bio potpukovnik te 1805. i 1809.–1811. pukovnik. Boravio je 1808. u Parizu, što se povezuje s njegovim stupanjem u slobodnozidarsku ložu *Philanthropes réunis*. Godine 1817. imenovan je carskim i kraljevskim komornikom.

U radu Sabora Kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije sudjelovao je od 1792., kada mu je stric Franjo dao vjerodajnice da ga zastupa na saborskoj sjednici. Kasnija se Jankova djelatnost u radu Sabora temeljila na sudjelovanju (ponekad i predsjedanju) u saborskim odborima u razdoblju od 1808. do 1845. (bio je biran u jedanaest saborskih odbora, od kojih je trima predsjedao), odnosno na sudjelovanju u pripremama i izboru poslanika za Ugarski sabor. Sabor Kraljevinâ imenovao ga je 1833., uz Hermana Bužana, svojim poslanikom na Ugarski sabor od 1833. do 1836. za Donji dom.

U trenutcima sve istaknutije težnje Mađara za nametanjem mađarskog jezika Hrvatskoj, Drašković je u Karlovcu 1832. objavio svoje djelo *Disertatia iliti razgovor*, pisano štokavskim narječjem, koje se smatra najcjelovitijim programom hrvatskog narodnog preporoda. Preporodnomu pokretu Drašković je pridonio i svojim drugim književnim stvaralaštvom. U *Danici* je 1835. objavio pjesme *Poskočnica*, *Pésma domorodska* i *Napitnica ilirskoj mladeži*. Njegova je misaona najvažnija i najdulja pjesma *Mladeži ilirskoj* (*Danica*, 1836.), u kojoj osuđuje zavist i neslogu te naglašava važnost narodnog jezika i obrazovanja. Preporodne ideje širio je i u višim društvenim slojevima, koje je okupljao u svojem domu. Za hrvatski narodni preporod pridobio je mnoge plemkinje objavom svoje brošure *Ein Wort an Illyriens hochherzige Töchter* (1838.), sastavljene radi suzbijanja prodora njemačkog jezika i kulture među žene. Preporodna djelatnost Janka Draškovića odrazila se u osnivanju i razvoju mnogih institucija, primjerice Čitaonice ilirske, koju je prvi obogatio svojom književnom zbirkom, i Narodnoga kazališta, za osnivanje kojeg se zauzeo 1840. godine. Iako je zbog poodmaklih godina otklonio bansku čast, predsjedao je 25. ožujka 1848. Narodnoj skupštini, na kojoj je donesen prvi politički program prekretna 1848. u Hrvatskoj. Također je 1848. sudjelovao u radu Sabora. Godine 1851. povukao se s položaja predsjednika Matice ilirske. Odlikovan je Redom sv. Stjepana, a 1853. postao je carskim i kraljevskim tajnim savjetnikom.

Grof Janko Drašković ženio se dva puta. Nakon smrti prve supruge Cecilije, udove Pogledić, s kojom nije imao djece, oženio se 1808. Franjicom Kulmer. S njom je imao sina Josipa V. koji je preminuo još u mladosti. Svoj posjed Rečicu prodao je u doba apsolutizma, a kupac se obvezao na plaćanje godišnje rente, no ubrzo je proglasio bankrot te je Drašković ostao bez prihoda. Posjede Banluk u Banatu i Brezovicu također je prodao, a kako je od crkve često uzimao veće zajmove, ostali su posjedi postupno prešli u vlasništvo zagrebačkog biskupa. Njegov život ugasio se u Radkersburgu (Radgona, Štajerska) 14. siječnja 1856. tijekom putovanja za Gleichenberg.

Fond obitelji Drašković u Hrvatskom državnom arhivu

Gradivo obitelji Drašković predao je Arhivu Janko Vranyczany Dobrinović u ljeto 1945. godine kao punomoćnik Ivana Draškovića Trakošćanskog.³ To je gradivo postalo jezgrom kasnijeg fonda HR-HDA-711. Obitelj Drašković, koji je tijekom kasnijih godina nadopunjavao⁴ i jedan je od najvažnijih fondova obiteljskih ostavština u Hrvatskom državnom arhivu. Vremenski obuhvaća široko razbojje od gotovo sedam stoljeća te sadržava podatke o nizu članova obitelji Drašković, od kojih je dio bio uključen u politički život svojeg vremena, te o brojnim posjedima koji obuhvaćaju prostor ne samo današnje Hrvatske, nego i Slovenije, Mađarske i Rumunjske.

Fond je samo dijelom ustrojen prema izvornoj strukturi. Riječ je o najstarijem gradivu koje čini cjelinu izvorno nazvanu *Veći arhiv* (*Archivum Maius*) i koje obuhvaća razdoblje od 13. do kraja 18. stoljeća te jednu manju, izvorno sređenu cjelinu, koja obuhvaća većinom gradivo 18. stoljeća i koja je nazvana *Manji arhiv* (*Archivum Minus*). Preostali, veći dio fonda, podijeljen je u dvije velike arhivske jedinice: *Posjedi* i *Ostavštine članova obitelji* te dio koji se odnosi na ostavštine inih obitelji koje su bile rodbinski povezane s obitelji Drašković.⁵ Unutar potonje cjeline sačuvano je gradivo preko dvadeset članova obitelji Drašković od 15. do druge polovice 19. stoljeća. Među tim ostavštinama posebno se ističe ostavština Janka Draškovića, ponajprije zbog količine gradiva koju sadržava.⁶

Ostavština Janka Draškovića

Ostavština Janka Draškovića, za razliku od ostalih ostavština tog fonda, čini relativno dobro očuvanu cjelinu koja na prilično cjelovit način ocrtava njegovu javnu djelatnost, ali i privatni život.⁷ Dio gradiva koji se odnosi na njegov javni život vezan je uz njegov rad u Saboru Kraljevinâ te Ugarskom saboru, osobito u vrijeme borbe za očuvanje hrvatskih samosvojnih prava.⁸ Također valja istaknuti i njegov rad u povjerenstvima, primjerice u povjerenstvu za rješavanje graničnih sporova prema Štajerskoj 1829. godine, sudjelovanje u organizaciji pučkog ustanka (insurekcije) 1805. i dr.⁹

³ HR-HDA-511. Hrvatski državni arhiv. Spis br. 42/1945. Predaja je zabilježena u Knjizi akvizicija Arhiva pod brojem 13/1945.

⁴ Obitelj Drašković (fond). URL: http://arhinet.arhiv.hr/details.aspx?ItemId=1_55445 (10.09.2016.)

⁵ Riječ je, primjerice, o gradivu obitelji Alapy, Gyulay ili pak ostavština Nikole Istvanffyja (HR-HDA-711. Obitelj Drašković. Spisi drugih obitelji, kut. 90–93).

⁶ HR-HDA-711. Obitelj Drašković. Ostavštine članova obitelji Drašković. Janko Drašković, kut. 97–105. Dio gradiva nalazi se neuložen u neredenom dijelu fonda.

⁷ Gradivo te arhivske cjeline, kao i ostalih unutar arhivskih jedinica koje su bile ustrojene tijekom arhivističke obrade, nije sređeno u potpunosti, nego do razine osobe o čijoj se ostavštini radi.

⁸ HR-HDA-711. Obitelj Drašković, kut. 102. *Dictiones Comitiss Joanni Draskovich in Diaeta 1832-1836*.

⁹ HR-HDA-711. Obitelj Drašković, kut. 102.

Među gradivom koje se odnosi na njegov privatni život valja istaknuti njegov ženidbeni, tj. zaručnički ugovor s Cecilijom Pogeldić, rođ. Zerpak, sastavljen 22. travnja 1794. u Kurilovcu i napisan hrvatskim jezikom.¹⁰ No, najvažniji dio gradiva koji oslikava njegov privatni život predstavlja sačuvana korespondencija s članovima obitelji, prijateljima te osobama iz političkog i društvenog života.¹¹ Sačuvana su pisma više od stotinu korespondenata iz javnog života (banovi, biskupi, saborski zastupnici i dr.) i članova obitelji. Unutar te cjeline vrijedno je istaknuti korespondenciju s ocem Ivanom VIII. i bratom Jurjem, kao i korespondenciju s kumčedom Teodorom Imelićem. Njezina je važnost u tome što odražava Jankov život kroz više razdoblja njegova života: od njegova mladenaštva (vrijeme školovanja u Beču, o čemu svjedoči korespondencija s ocem Ivanom) do razdoblja njegova političkog i javnog djelovanja u zrelim godinama. Sačuvana korespondencija bitan je izvor i za razdoblje njegova života provedenog u vojsci, koje je zbog njegova slabog zdravlja trajalo vrlo kratko. Unatoč tomu, i to mu je kratko iskustvo pomoglo da razumije i savjetuje svoje kumče Teodora Imelića za vrijeme njegova boravka u vojsci.

Politička i društvena zbivanja Draškovićeve vremena najčešća su tematika njegove korespondencije, u kojoj do izražaja dolazi žestoka politička borba Hrvatske prema Ugarskoj tridesetih i četrdesetih godina 19. stoljeća, koja je svoj vrhunac dosegla događajima 1848. godine. Draškovićeve su pisma također dragocjeno vrelo za sliku društvenih običaja tog vremena te se među njima mogu pronaći i crtice iz svakodnevnog života. Različita dugovanja (bilo Draškovićeve osobna bilo drugih osoba) također su tema koja je zaokupljala mnoge od Jankovih korespondenata.

Zahvaljujući tomu što je ostavština Janka Draškovića ostala sačuvana u tolikom opsegu, ona može pružiti višestruki uvid u gospodarske, političke, društvene i zdravstvene prilike onog vremena. Unutar te ostavštine, kako je već istaknuto, svakako posebno mjesto zauzima korespondencija, u kojoj se mogu pronaći i takve teme s kojima se mogu poistovjetiti i ljudi našega vremena, unatoč tomu što je nastala u dalekom razdoblju kraja 18. i prve polovice 19. stoljeća.

¹⁰ HR-HDA-711. Obitelj Drašković, kut. 105.

¹¹ HR-HDA-711. Obitelj Drašković, kut. 97–100.